

YUQUMLI KASALLIKLAR YUQISH YO'LLARI

Ahmedova Maxmudaxon

*Marg'ilon Abu Ali ibn Sino nomidagi Jamoat
salomatligi tibbiyot texnikumi o'qituvchisi*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada yuqumli kasalliklar turlari, ularning rivojlanish yillari, yuqish yo'llari, davolash ishlari tahlil qilingan.*

Kalit so'zlar: *Kimyoviy, alvon rang, interferon, retseptor, dizenfeksiyalash.*

Yuqumli kasalliklar qadim zamonlarda ham uchragan. Chinchechak, o'lat, vabo va boshqa xatarli, yuqumli kasalliklar vaqti-vaqti bilan keng tarqalib, millionlab kishilarning yostig'ini qurutgan, jamiyatga ko'p halokat yetkazgan. Yuqumli kasalliklarning mohiyati ularning kelib chiqish sabablari uzoq vaqt noma'lum bo'lib kelgan. Abu Ali Ibn Sino «Al qonun» asarida o'lat, chinchechak, qizamiq va boshqa yuqumli kasalliklarni ko'zga ko'rinmaydigan jonivorlar qo'zg'atsa kerak deb gumon qiladi. Hozirgi kunga qadar yer yuzida ma'lum bo'lgan va o'rganib chiqilgan yuqumli kasalliklarning soni 1060 dan ortiq. Shularning ba'zilar hali ham vaqti-vaqti bilan epidemiya, hattoki pandemiya shaklida keng tarqalib turadi.

Yuqumli kasalliklarning umumiy xususiyatlari:

Yuqumli kasalliklar aslida lotincha “infecio” so'zidan olingan bo'lib, “ifloslanish” degan manoni bildiradi.

Inson organizmi (makroorganizm) bilan kasallik qo'zg'atuvchi mikroorganizmning malum sharoitda o'zaro tasiri oqibatida yuzaga keladigan o'zgarishlar infeksiyon jarayon deb ataladi. Bu jarayon kasallik alomatlari ko'rinishida namayon bo'lsa yuqumli kasallik deb yuritiladi.

Yuqumli kasalliklarning o'ziga xos xususiyatlari:

Yuqumli kasallikni tirik patogen mikroorganizm qo'zg'atadi.

Bemor o'z navbatida kasallik manbai bo'ladi va uni boshqalarga yuqtirishi mumkin.

Bemor qaysi yuqumli kasallik bilan og'rib o'tsa, uning organizmida o'sha kasallikka qarshi immunitet hosil bo'ladi va shu kasallikning qaytadan yuqishiga qarshilik ko'rsatadi. Yuqumli kasalliklar muayyan davrlar bilan, ya'ni siklik tarzda rivojlanadi va so'nadi. Vabo-o'tkir infeksiyon kasallik bo'lib, meda ichak yo'lini zararlanishi, suv-tuz almashinuvini buzilishi va organizmning suvsizlanib qolishi bilan ta'riflanadi. Xindiston va Bangladesh vaboning epidemic o'chog'i sanaladi. Vaqti vaqti bilan kasallik qo'shni davlatlarga hatto qit'alarga tarqalib, katta epidemiya va pandemiya beradi. 1817-yildan 1925-yilgacha bo'lgan davrda Yer yuzida vaboning 6ta pandemiyasi kuzatilgan. 1965-tildan boshlab vaboning yangi 7-pandemiyasi kuzatilgan. Jumladan 1965-yilda Qoraqalpog'iston va Xorazmda ham vabo pandemiyasi kuzatilgan. Vabo antropoz kasallik ya'ni faqat odamga hos xastalik

sanaladi. Infeksiya manbai bemor va vibrion tashuvchidir. Vibrion og`iz orqali tushib najas orqali chiqadi. Vibrionning tarqalishida suv katta ahamiyatga ega. Kasallik epidemiya tarzida boshqa joyga kirib borganda tarqalish xususiyati shu joyning sanitar xolati, kanalizatsiya bilan ta`minlanish xususiyati, oziq – ovqat mahsulotlarining sanitariya holati bog`liq.

Vabo vibrioni organizmga og`iz orqali kiradi. Unga birinchi to`siq oshqozonning kislotali muhiti sanaladi. Tana harorati 37 – 38 C gacha ko`tariladi. Odatda kasallik sababsiz ich surishi va oyoq qo`llarning darmonsizlanasi bilan boshlanadi. Bir necha soatdan so`ng hojatga borish ko`payib najas guruch yuvindisi ko`rinishda bo`ladi. ko`pchilik holatlarda qusish ham kuzatiladi. Qusish bilan boshlangan vaboda ko`pchilik bemorlarda qo`l oyoqningt bo`shashishi va qo`l oyoq muskullarining tortilishi kuzatiladi. Bemor ahvoli og`irlasha boradi. Vaboni oldini olish uchun avvalambor uning boshqa davlatalardan kirib kelishini oldini olish zarur bo`ladi. Buning uchun aeroportlarda, xalqaro temiryo`l stansiyalarida, daryo va avtobus yo`llarining chegara punktlarida sanitariya- nazorat punktlari tashkil etilgan. Vabo doimiy qayd etiladigan mamlakatlardan kelgan yo`lovchilardaqn kasallik simptomlari bor yoki yo`qligi so`raladi. Respublikada har bir viloyat , tuman, vaboni oldini olish va u aniqlangan taqdirda ko`riladigan chora tadbirlar majmuini oldindan belgilab qo`yadi. U epidemiyaga qarshi favqulotta komissiya yig`ilishida muhokama qilinib hokimiyatlar tomonidan tasdiqlanadi. Kasallik aniqlangan yoki kasallikga shubha qilinganda darhol SES ga habar beriladi. Bemor darrov alohidalanadi. SES hodimlari bemor bilan suhbatlashib kasallik qaysi yo`l bilan yuqqanligini aniqlashga harakat qiladi. O`tkir infeksiya va karantinli kasallik hisoblanadi. o`lat arab so`zidan olingan bo`lib "Djumma" bob degan manoni bildiradi.

Kasallik har qanday yoshda uchraydi va har qanday yo`l bilan yuqadi ko`proq yovvoyi kemiruvchilar va qon so`ruvchi hasharotlar chaqqanda yuqadi. Kasallik juda og`ir o`tadi o`lim ko`rsatkichi yuqori. Kasallik manbayi yovvoyi tabiat hayvonlari hisoblanadi ularning tanasida o`lat bakteriyasi bo`ladi. Inkubatsion davri 3-6 kun klinik belgilar namayon bo`lmaydi, keyinchalik tana haroratining ko`tarilishi ishtahaning yo`qligi, bosh aylanishi, bosh og`rishi, qusish zararlangan terida yiringli jarayon bilan namayon bo`ladi. Zararkunanda kemiruvchilarga qarshi kurash chora tadbirlarini yo`lga qo`yish kasallangan bemor bilan kantaktda bo`maslik umumiy sanitariya va gigiyena qoidalariga rioya qilish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. „Bolalar yuqumli kasalliklari “I.A. Qosimov 2012 yil.
2. „Infeksiya kasalliklar epidemialigiyasi” Profesor A.A .Zokirxodjayev 2006.